

LEKTORÁT ČESKÉHO JAZYKA VE TBILISI V AKADEMICKÉM ROCE 2011/12

Vyučující: Vojtěch Kubec

V gruzínské metropoli Tbilisi probíhala v uplynulém akademickém roce v rámci lektorátu výuka češtiny na třech vysokoškolských pracovištích. Formou konzultací jsem se podílel i na hodinách jazyka na dvou středních školách a u krajanské komunity.

Hlavním působištěm lektorátu byl v uplynulém akademickém roce 2011/12 *Výukový a výzkumný ústav rusistiky Fakulty humanitních věd Tbiliské státní univerzity Ivane Džavachišviliho (TSU)*. V lednu 2011 bylo původní hlavní pracoviště lektora, Tbiliská státní univerzita ekonomických vztahů (TEUSU) arbitrárním ministerským rozhodnutím sloučena s největší univerzitou v zemi, Tbiliskou státní univerzitou Ivane Džavachišviliho (TSU), přičemž naprostá většina studentů byla převedena na Fakultu ekonomie a obchodu. Výuka češtiny pak nadále pokračuje na této fakultě ve skupině začátečníků, jak se o tom podrobněji zmíním níže (pokročilá skupina bývalých studentů TEUSU se v tomto akademickém roce účastnila výuky na Fakultě humanitních studií). Hlavní působiště lektora bylo od začátku akademického roku 2011/12 převedeno z Centra cizích jazyků Fakulty humanitních studií na největší slavistické pracoviště v zemi – Výukový a výzkumný ústav rusistiky. Kurzy byly nadále otevřené nejen pro studenty slavistiky, nýbrž pro všechny zájemce z Fakulty humanitních věd a dalších vysokoškolských institucí.

Výuka probíhala ve čtyřech skupinách (dvou začátečnických, jedné mírně pokročilé a jedné středně pokročilé). První začátečnickou skupinu tvořili studenti Fakulty humanitních věd, ve druhé začátečnické skupině převažovali studenti z dalších akademických institucí. Mírně a středně pokročilou skupinu pak naplnili studenti, kteří přestoupili z Centra cizích jazyků.

O češtinu mají tradičně zájem především studenti z oborů humanitních, především politologie, psychologie, filologie, v letošním roce se k nim nakonec připojili i profiloví slavisté. Výuka je organizována jako specializovaný kurs, ukončený v každém roce zkouškou s certifikátem, týdně máme v každé skupině po dvou šedesátiminutových vyučovacích hodinách, dodatečná třetí hodina je v prvním ročníku věnována českým reáliím, především zeměvědě a vybraným kapitolám z historie, ve druhém ročníku četbě odborných (především společenskovědních) textů a ve třetím ročníku překladatelskému semináři. Studenty k výběru češtiny lákají kromě zájmů kulturních i ohledy praktické (možnost spolupráce s českými firmami, překladatelské a tlumočnické činnosti), a v neposlední řadě i možnost udělení vládního stipendia ke studiu na českých vysokých školách – letos jej získali dva studenti z TSU, kteří vesměs navštěvovali bohemistické hodiny.

V začátečnické a středně pokročilé skupině nám jako základní učební pomůcka nadále slouží ruská mutace prvního dílu učebnice Elgy Čechové, Heleny Trabelsiové-Remediosové a Harryho Putze *Chcete mluvit česky?*, spolu s cvičebnicí, a česko-ruský / rusko-český slovník, doplnkově pak především učebnice *Čeština pro život* Aleny Nekovářové. Všechny učební materiály má zapůjčeny každý student. Obě učebnice, vhodně kombinující znalost gramatiky a konverzačních témat, se nám osvědčilo rozvrhnout právě na dva akademické roky. Výuka českého jazyka probíhá na základě gruzínštiny i ruštiny, přičemž se ve srovnávací analýze snažím systematicky konfrontovat gramatické, lexikálně-frazeologické i stylistické paralely mezi dotčenými jazyky. Kurzy jsou přirozeně orientovány na studenty, kteří nemají žádné předchozí zkušenosti s českým prostředím, ovšem výhodou a příslibem poměrně rychlého

pokroku je znalost ruštiny (u některých studentů v podstatě dokonalá) a dále u mnohých frekventantů upřímná motivace k pokračování ve studiu v České republice.

Hlavním úkolem už prvního ročníku bylo tedy osvojení základů gramatické struktury (především flexe) češtiny a odpovídající slovní zásoby tak, aby byli studenti schopni na konci roku číst samostatně s porozuměním za pomoci slovníku odborný nebo jednoduchý literární text. Ve druhém ročníku jsme se začali systematicky věnovat i textům odborným (z humanitních věd) – především novinovým a časopiseckým článkům, ve třetím ročníku k nim přistoupily ve větší míře i odborné tematické prezentace studentů. Konverzační cvičení a hry samozřejmě nezanedbáváme, ale domnívám se, že vzhledem k přání značné části frekventantů studovat v ČR (a zúčastnit se tak přijímacích zkoušek na české vysoké školy) a dále zájmu o českou odbornou i krásnou literaturu (a z finančních důvodů poněkud komplikovanou možnost cesty a reálné konverzace v českém prostředí) je právě čtení s porozuměním klíčové. V listopadu a znovu v květnu si v knihovně lektorátu každý ze studentů vybral podle svého vkusu jeden český knižní titul k samostatnému domácímu čtení (povídky, pohádky, zeměvědné publikace, odborné učebnice pro individuální přípravu k přijímacím zkouškám na české vysoké školy). Nejasnosti v porozumění textu byly osvětlovány v individuálních konzultacích s lektorem po hodině.

Výuka probíhala podle systému, ve kterém je vždy jedna hodina týdně věnována vysvětlení gramatických jevů a následným cvičením, druhá pak tematické konverzaci a čtení stylisticky různorodých textů (na konci prvního roku už tradičně čteme záměrně složitější text, Erbenovy *Svatební košile*). Pokud jde o třetí (doplňkovou) hodinu, je její náplň (jak jsem uvedl výše) v každém ročníku jiná. Realie v prvním ročníku zahrnují vybrané kapitoly z české zeměvědy (česká města, přírodní poměry, tradiční české výrobky, kuchyně) a historie, značnou pozornost věnujeme historickému zázemí aktuálních českých státních svátků a vánočnímu i velikonočnímu zvykosloví a v neposlední řadě i folklórním písním. K tomu bylo možné využít jak obrazová komentovaná alba, tak panoramatické tematické mapy ČR a hudební CD. Četba odborných textů ve druhém ročníku byla výběrově doplněna učebnicí realii *Co chcete vědět o České republice* od Jitky Cvejnové. Právě po absolvování druhého ročníku má totiž mnoho studentů reálnou šanci účastnit se přijímacích zkoušek na české vysoké školy. A konečně ve třetím ročníku byl překladový seminář koncipován pokud možno co nejužitečněji – ve spolupráci s redakcí oblíbeného literárního almanachu Aphra (Plachta), vydávaného Kavkazským domem, jsme dále pokračovali v práci na projektu českého čísla (předpokládaný rozsah 200-250 stran), na němž se překladatelsky účastní jak studenti, tak přední gruzínští literáti (ti především přebásněním podřádkových překladů moderní české poezie). Dokončení překladů a odevzdání antologie do tisku plánujeme na zimu 2013. Z iniciativy studentů jsme začali shromažďovat i kartotéku pro Gruzínsko-český slovník středního rozsahu. V práci budeme pokračovat i v následujícím roce, metodická příprava i zpracování kartotéky si ovšem ještě vyžádá značné úsilí a hlavně čas.

Z dalších aktivit se nám podařilo udržet i tradiční minipřehlídku české kinematografie, které se kromě studentů češtiny účastnilo i mnoho zájemců o českou kulturu z univerzitního i mimouniverzitního prostředí (filmy byly promítány v českém znění s anglickými, případně ruskými titulky). Studenti pokračovali i v kontaktech s Velvyslanectvím ČR v Gruzii. Tradičně příznivě jsou lektorátu nakloněni konzulové, pod jejichž agendu kultura spadá. Studenti dále překládali a tlumočili i na akcích, zprostředkovaných velvyslanectvím, např. na setkání českých a gruzínských starostů ve Tbilisi, podíleli se na překladu materiálů pro setkání rektora brněnské univerzity s gruzínskými studenty (přispěli tak k projektu Cabinet Chavchavadze, který připravil organizační tým Voice of Georgia ve spolupráci s Masarykovou

univerzitou v Brně). Spolupracovali jsme i s krajskou komunitou Zlatá Praha; pravidelně se účastníme jejich kulturních akcí.

Se studenty – češtináři jsme realizovali grantový projekt na vytyčení první dálkové cyklostezky na Jižním Kavkaze, jejíž trasa vede ze Tbilisi do jihogruzínského regionu Khvemo Khartli (konzultovali jsme systematicky s Klubem českých turistů). Během jarních a letních víkendů jsme se věnovali vlastnímu značení trasy a vzhledem k tomu, že se účastnili i čeští dobrovolníci z řad tbiliské krajské komunity, byla hlavním komunikačním jazykem samozřejmě čeština. V příštím roce plánujeme prodloužení trasy do sousední arménské oblasti Lore a vydání české jazykové mutace tištěného průvodce.

Technické a organizační podmínky (mimo jiné zajištění učeben, spolupráce při sestavování rozvrhů a tištění certifikátů, poskytování pomůcek k promítání) byly na TSU na velice dobré úrovni, vedení univerzity vycházelo lektorovi i studentům ve všech případech vstříc.

Díky Domu zahraničních služeb a Velvyslanectví ČR v Gruzii je při TSU rovněž postupně budována bohemistická knihovna, jak krásné, tak společenskovední literatury a periodik (a v neposlední řadě i zvukových a multimediálních nosičů); důležité je její zpřístupnění širší veřejnosti se zájmem o českou kulturu a realie.

Na *Fakultě ekonomie a obchodu Tbiliské státní univerzity Ivane Džavachišviliho (TSU)* probíhala výuka češtiny v začátečnické skupině podle systému, který jsem podrobněji popsal výše, výběrově doplňována byla slovní zásobou z ekonomické oblasti a koncem akademického roku i četbou jednodušších ekonomických textů. Toto směřování se chystáme prohloubit v následujícím roce, kdy plánujeme systematicky přistoupit ke studiu obchodní češtiny.

Zájem o výuku češtiny trval rovněž na *Sochumské státní univerzitě (SSU)* se sídlem ve Tbilisi. Jedná se původem o univerzitu-uprchlíka, před lety evakuovanou z Abcházie, které se ovšem v posledních letech dařilo ve Tbilisi zviditelnit a výrazně zlepšit úroveň výuky i širší studovaných oborů. Jedním z hlavních akcentů je pak studium široké škály cizích jazyků; vedení se do budoucna netají plány na vybudování bohemistiky jako jedné ze specializací oboru slavistika. Z organizačních důvodů se podařilo otevřít opět pouze začátečnickou skupinu, kterou tvořili studenti různých humanitních oborů (především kulturologie, různých filologických oborů, sociologie). Výuka probíhala podle stejného schématu jako v začátečnických skupinách TSU.

I v tomto roce jsem metodicky spolupracoval s Irinou Markarovou, učitelkou češtiny na 24. veřejné škole Jana Amose Komenského (třída Davida Budovatele 155) a s Nino Čelidzovou, lektorkou češtiny na 34. veřejné škole (tzv. Gruzínské učiliště). Gruzínské učiliště projevilo zájem, aby se lektor zapojil do intenzivnější výuky češtiny ve školním roce 2012/13. Se studenty jsme se aktivně účastnili i přípravy k otevření pobočky Asociace česko-gruzínské spolupráce v Bathumi a pracovali na redakci česko-gruzínské konverzace, kterou sestavil Ioseb Bežašvili, viceprezident Asociace.